

تجربه جهانی بانکداری اسلامی:
روش‌های تأمین مالی، ابزارها، خدمات و محصولات

مجموعه مقالات

جلد دوم

تدوین

دکتر مهتاب رضوی

با همکاری

دکتر احمد شعبانی

ویراستار

منصور مدرّسی

۱۳۹۴

سرشناسه: همایش بانکداری اسلامی (بیست و ششمین: ۱۳۹۴: تهران)
عنوان و نام پدیدآور: تجربه جهانی بانکداری اسلامی: روش‌های تأمین مالی، ابزارها، خدمات و محصولات (جلد دوم)
تدوین مهدی رضوی، با همکاری احمد شعبانی؛ ویراستار: منصور مدرّسی.
مشخصات نشر: تهران: مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۴۸۲ ص: جدول، نمودار.
شابک: ۶-۷-۰۶-۶۲۳۹-۹۶۴-۹۷۸-۲ ج.
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
یادداشت: این همان قبلاً تحت عنوان "سمینار بانکداری اسلامی" برگزار شده است.
عنوان دیگر: سمینار بانکداری اسلامی.
موضوع: بانک و بانکداری - مسم - گروه‌ها
شناسه افزوده: رضوی مهدی، ا.، - گردآورنده
شناسه افزوده: شعبانی، ا.، - ۳۳ - گردآورنده
شناسه افزوده: مدرس، منصور، - ۳۲ - ویراستار
شناسه افزوده: مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۴ س ۸ / ۳۰ / ۲۲ / ۳
رده‌بندی دیویی: ۲۹۷ / ۴۸۳۳
شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۲۸۷۷۷

ناشر: مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تجربه جهانی بانکداری اسلامی:

روش‌های تأمین مالی، ابزارها، خدمات و محصولات (جلد دوم)

(مجموعه مقالات بیست و ششمین همایش)

این کتاب با استفاده از مجموعه مقالات ارائه شده به بیست و ششمین همایش بانکداری اسلامی تدوین شده است.

نام کتاب: تجربه جهانی بانکداری اسلامی: روش‌های تأمین مالی، ابزارها، خدمات و محصولات (جلد دوم)

پدیدآورندگان: دکتر مهدی رضوی با همکاری دکتر احمد شعبانی

ویراستار: منصور مدرّسی

چاپ اول: شهریور ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰

چاپخانه: اداره انتشارات و چاپ مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی

ISBN: 978-964-6239-06-7

شابک: ۶-۷-۰۶-۶۲۳۹-۹۶۴-۹۷۸

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیش‌گفتار

- ۱- مدیریت نقدینگی از طریق ابزارهای مالی و جذب منابع در نظام بانکداری کشورهای اسلامی منتخب
حسین محمد پورزند، سید مرتضی صالحی
۱۵
- ۲- بانکداری اسلامی در مالزی (بانک الراجحی)
محمدجواد محقق‌نیا، سحر وظیفه، بهنام نیکبین
۴۷
- ۳- مطالعه موردی بانک اسلامی فیصل مصر
سکینه حاجتی
۷۷
- ۴- بررسی رشد توسعه تکنیکی و عملکرد نظام بانکداری اسلامی کشور مالزی
ایلامحرابی
۱۰۹
- ۵- پژوهشی در سیر تکاملی بانک میزبان استان
اشکان بنرافشان
۱۵۹
- ۶- بررسی تجربه بانکداری اسلامی در بانک امیر بنگلادش
حسن فلاحتی محمودآبادی
۱۹۷
- ۷- ساختار و خدمات بانک اسلامی بنگلادش
وحید مهرتاش
۲۳۳
- ۸- بانکداری اسلامی رویکردهای استراتژیک و روندهای پیشرو
صدیقه تقی‌زاده
۲۶۳
- ۹- بانکداری اسلامی در مقایسه با بانکداری متعارف
سیدمسعود حسینی، سهیلا خسرو پور
۲۸۷
- ۱۰- بررسی ربا (مطالعه تطبیقی در حقوق کشورهای اسلامی و کشورهای اروپایی)
دکتر حسن حسینی
۳۴۱
- ۱۱- راهکاری نوین برای رفع چالش تأخیر تأدیه در بانکداری بدون ربا
وهاب قلیچ
۳۷۹
- ۱۲- مطالعه تطبیقی حسابداری مشارکت مدنی در نظام بانکداری ایران و سازمان حسابداری و حسابرسی مؤسسات مالی اسلامی
رضا غلامی جمکرانی، سعید فراهانی فرد، مسعود منظم
۴۰۳
- ۱۳- جایگاه بانک‌های فرض‌الحسنه در نظام پولی ایران، بسترهای قانونی و تحلیل عملکرد مالی
سیدعلی روحانی، رضا علیزاده قره‌باغ
۴۳۵

به نام خداوند جان و خرد

پیش‌گفتار

یکی از مهم‌ترین تحولاتی که در چند دهه‌ی اخیر در صنعت بانکداری ایجاد شده و به سرعت در جهت توسعه و جهان شمول شدن پیش می‌رود، استفاده از نظام بانکداری اسلامی و خدمات و محصولات آن بوده است. اکنون نظام مالی اسلامی، یک بخش مهم و قابل رقابت از نظام مالی جهانی را تشکیل داده و به عنوان یک عامل تسهیل‌کننده‌ی حرکت اقتصاد در جهت توسعه و توسعه پایدار شناخته شده است.

رشد و توسعه بانکداری اسلامی در ابتدا، بیش‌تر در کشورهای اسلامی تحقق یافت و پس از افزایش تقاضا برای محصولات و خدمات آن و حصول اطمینان از جذابیت و سودآوری این نوع خدمات، بانکداری اسلامی در کشورهای غیراسلامی نیز به سرعت رواج یافت. امروزه، نه تنها بانک‌های محلی در کشورهای اسلامی، بانکداری اسلامی را به مورد اجرا درآورده‌اند، بلکه بانک‌های بزرگ بین‌المللی نیز با توجه به این امر، برای ارائه خدمات بانکداری اسلامی دایر کرده‌اند. اکنون، موضوع بانکداری بدون ربا و تسهیل مالی اسلامی به موضوعی مهم در بازارهای پولی و مالی جهان تبدیل شده است.

خدمات تأمین مالی اسلامی، از بانک‌های تجاری گرفته و اکنون بانک‌های سرمایه‌گذاری، شرکت‌های بیمه، مؤسسات مالی و اعتباری و بازارهای سرمایه را نیز در بر گرفته است. بانکداری اسلامی، به ویژه در چند دهه اخیر، نوآوری‌های بسیاری داشته و محصولات و خدمات متنوعی را در زمینه‌های گوناگون بانکی و خدمات مالی ارائه کرده است؛ از جمله می‌توان به انواع محصولات سپرده‌ای، انواع محصولات تأمین مالی مبتنی بر سهام، انواع محصولات تأمین مالی مبتنی بر بدهی، انواع محصولات بیمه (تکاس)، انواع محصولات سرمایه‌گذاری، انواع محصولات مدیریت صندوق‌های سرمایه‌گذاری و تأمین مالی پروژه‌ها، اشاره کرد.

امروزه، برخی از کشورهای اسلامی با ایجاد نهادهای مالی اسلامی و انجام پژوهش‌های علمی، به پیشرفت‌های شایان توجهی در زمینه‌ی ابزارها، محصولات و خدمات نوین مالی و توسعه‌ی دانش بانکداری اسلامی، نایل شده‌اند. افزون بر آن، برخی از دانشگاه‌های معتبر جهان

نیز بخش‌هایی را برای انجام مطالعات و پژوهش‌های علمی در حوزه‌ی بانکداری و خدمات مالی اسلامی ایجاد کرده و ضمن انتشار کتاب‌ها و مقاله‌های متعدد علمی، گرایش بانکداری اسلامی را نیز به رشته‌های تحصیلی خود افزوده‌اند. با این همه، ضرورت دارد این رشته از دانش بشری، همچون رشته‌های دیگر علمی، به صورت دایمی در جهت رشد و تکامل گام بردارد و پیوسته نوآوری داشته باشد تا محصولات و خدمات بانکداری اسلامی بتواند در صحنه‌ی رقابت جهانی، جایگاه ممتازی را برای خود ایجاد و حفظ کند.

جمهوری اسلامی ایران، در شمار نخستین کشورهای محسوب می‌شود که نظام بانکداری بدون ربا را از سه دهه پیش به صورت یکپارچه و فراگیر، به مورد اجرا گذاشته است. اکنون بیش از سی سال است که برای اولین بار عملیات بانکی بدون ربا می‌گذرد و با وجود رفع برخی از کاستی‌ها و نارسایی‌های آن، هنوز برخی از صاحب‌نظران فقهی و دانشگاهی بر این باورند که این قانون و دستورالعمل‌های اجرایی آن دارای اشکالات و نارسایی‌های متعدد است که باید مورد بازنگری و اصلاح قرار گیرد. بعضی دیگر از صاحب‌نظران عدم نوآوری در محصولات و خدمات بانکی و مالی اسلامی در کشور را سوزنی می‌کنند.

مجموعه‌ی نکات ذکر شده در بالا، مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران را بر آن داشت که عنوان بیست و ششمین همایش بانکداری اسلامی را "تجربه جهانی بانکداری اسلامی: روش‌های تأمین مالی، ابزارها، خدمات و محصولات" تعیین کند. "بررسی تجربی بانکداری اسلامی در کشورهای اسلامی"، "بررسی تجربی بانکداری اسلامی در کشورهای غیراسلامی"، "بررسی الگوی تأمین مالی، تجهیز منابع و خدمات بانک‌ها در کشورهای اسلامی بین‌المللی"، "بررسی نوآوری‌ها در نظام بانکداری جمهوری اسلامی ایران" و "شیوه‌های تعامل نظام بانکداری جمهوری اسلامی ایران با بانک‌های بین‌المللی اسلامی و غیراسلامی"، محورهایی هستند که برای پژوهش و ارائه مقاله در همایش، تعیین شده است.

در این راستا، افزون بر فراخوان عمومی به سه زبان فارسی، عربی و انگلیسی و درج در تارنمای همایش و سایت مؤسسه، از اندیشمندان و اشخاص صاحب نام بین‌المللی و اساتید حوزه و دانشگاه در رشته بانکداری اسلامی و همچنین از مدیران عامل بانک‌ها و کارشناسان ارشد بانکی که دارای سال‌ها تجربه‌ی عملی در این زمینه‌ها هستند، دعوت به عمل آمد تا با حضور، ارائه مقاله، سخنرانی و شرکت در نشست‌های تخصصی، نتایج پژوهش‌های انجام شده

در خصوص موضوع و محورهای همایش را به مورد بحث و نقد و بررسی بگذارند. سرانجام، تعداد ۱۸۲ مقاله به زبان فارسی و ۱۱ مقاله به زبان انگلیسی به دبیرخانه همایش ارسال شد و پس از بررسی مقالات در کمیته علمی همایش و اظهار نظر دو داور، تعداد ۱۳ مقاله برای جلد دوم انتخاب شد که در اختیار شرکت کنندگان در همایش و علاقه‌مندان قرار می‌گیرد. امید است این کتاب مجموعه مقالات که حاصل کوشش اندیشمندان، صاحب‌نظران و اساتید داخلی و خارجی و مدیران و کارشناسان بانکی است، بتواند در ارتقاء دانش بانکداری اسلامی مؤثر واقع شود.

کتاب مجموعه مقالات، با همکاری ارزشمند آقای دکتر احمد شعبانی، دبیر علمی همایش و آقای دکتر شوش‌طینت، دکتر حسن گل‌مردی، پرویز ساسان‌گهر و حسن کوهی دبیر اجرایی همایش تدوین شده است. جمع‌آوری و پی‌گیری مقاله‌ها توسط خانم نسرین شاهرخی، ویرایش مقاله‌ها توسط آقای سمور مدرسی انجام پذیرفته و خانم‌ها مونا خسروی و مهری پیروزفر تایپ و صفحه‌آرایی کتاب را برعهده داشته‌اند که از زحمات و تلاش‌های این عزیزان تشکر و قدردانی می‌شود.

بی‌تردید، هر مجموعه مقالات یا هر کار پژوهشی ممکن است دارای اشکالات و نواقصی هم باشد. امیدوارم صاحبان اندیشه و اهل علم و قلم، از بهنبینی و ارشاد برای رفع نواقص و بهبود بخشیدن به تلاش‌های آتی مؤسسه، دریغ نورزند. در باب نقد و ارزیابی می‌شود که مطالب آرایه شده در سخنرانی‌ها و مقاله‌ها، نتیجه‌ی تحقیق و مطالعه‌ی پدیدارشناسان آنهاست و نباید دیدگاه رسمی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران یا هیچ سازمان و ارگان دیگری تلقی شود.

دکتر مهدی رضوی

رئیس مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران

و

مشاور ریاست کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

۱۳۹۴